

HALLINTOVALIOKUNNAN LAUSUNTO 37/2010 vp

Valtioneuvoston kirjelmä ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi tietojärjestelmiin kohdistuvista hyökkäyksistä ja neuvoston puitepäättöksen 2005/222/YOS kumoamisesta

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunnan puhemies on 3 päivänä joulukuuta 2010 lähettänyt valtioneuvoston kirjelmän ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi tietojärjestelmiin kohdistuvista hyökkäyksistä ja neuvoston puitepäättöksen 2005/222/YOS kumoamisesta (U 50/2010 vp) käsiteltäväksi suureen valiokuntaan ja samalla määrännyt, että lakivaliokunnan ja hallintovaliokunnan on annettava asiasta lausuntonsa suu-
relle valiokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- lainsäädäntösihteeri Sami Kiriakos, oikeusministeriö
- kansainvälisten asioiden johtaja Erkki Hämäläinen, sisäasiainministeriö.

Lisäksi kirjallisen lausunnon ovat antaneet

- Poliisihallitus
- keskusrikospoliisi.

VALTIONEUVOSTON KIRJELMÄ

Ehdotus

Direktiivillä lähennettäisiin jäsenvaltioiden lainsäädäntöä edellyttämällä rangaistavaksi tietojärjestelmiin kohdistuvat vahingolliset teot ja määrittelemällä niistä säädettävät vähimmäisrangaistukset. Tällainen yhtenäistäminen voi olla omiaan edistämään myös jäsenvaltioiden yhteistyötä direktiivin alaan kuuluvien rikosten torjunnassa.

Direktiivillä myös tehostettaisiin rikosten tutkintaa tehostamalla ja nopeuttamalla kaikkina viikonpäivinä ympärivuorokautisesti toimivien

yhteyspisteiden toimintaa. Uudet velvoitteet tilastoinnista myös edistäisivät tietoverkkorikollisuuden seurantaan koko EU:ssa.

Ehdotukseen liittyvässä komission vaikutusarvioinnissa on arveltu, että ympärivuorokautisesti toimivien yhteyspisteiden toiminnan tehostaminen aiheuttaisi jäsenvaltioille lisäkustannuksia. Koska keskusrikospoliisissa olevan yhteyspisteen toiminta täyttää jo ehdotetut lisävelvoitteet, ei direktiivi aiheuttaisi Suomelle tältä osin lisäkustannuksia.

Valtioneuvoston kanta

Valtioneuvosto suhtautuu myönteisesti Euroopan unionin yhteiseen toimintaan vakavien tietojärjestelmiin kohdistuvien rikosten torjunnassa. Rikokset tapahtuvat nopeasti muuttuvassa toimintaympäristössä, ja ne ovat varsin usein valtioiden rajat ylittäviä. Sen vuoksi on tärkeää, että rikoslainsäädäntö on ajantasaista ja kattavaa kaikissa EU:n jäsenvaltioissa. Ehdotettujen kriminalisointivelvoitteiden ala vastaa pääosin nykyisen puitepäättöksen, Euroopan neuvoston yleissopimuksen ja Suomen nykyisen lain sääntelyä. Ehdotusta voidaan valtioneuvoston näemyksen mukaan pitää yleisellä tasolla tarpeellisena ja kannatettavana huolimatta vastaavasta Euroopan neuvoston yleissopimuksesta, koska toistaiseksi 10 EU:n jäsenvaltiota ei ole saattanut sopimusta kansallisesti voimaan.

Ehdotuksen uudet säännökset bot-verkkojen käytöstä ja henkilöllisyyden väärinkäytöstä heijastavat viimeaikaista kehitystä. Nämä säännökset eivät kuitenkaan laajentaisi rangaistavuuden alaa, vaan ne koskisivat tällaisista teoista säädettyjä enimmäisrangaistuksia. Säännökset olisi Suomessa johdonmukaista panna täytäntöön siten, että ne olisivat rikosten törkeiden tekomuu-
tojen soveltamisperusteita. Sen vuoksi säännökset olisi ehdotuksen jatkovalmistelussa pyrittä-

vä muotoilemaan niin, että ne voidaan panna kansallisesti täytäntöön rikosoikeudellisen lailisuuseriaatteen edellyttämällä tavalla.

Ehdotetut enimmäisrangaistukset ovat nykyistä ankarampia ja rikoslain yleiseen ankaruustasoon verrattuna varsin korkeat. Enimmäisrangaistusvelvoitteita ei myöskään ole eritelty niin, että otettaisiin huomioon direktiivin rikosten erilaiset vakavuusasteet. Ongelmallista on esimerkiksi se, että vähintään kahden vuoden enimmäisvankeusrangaistus olisi säädettävä sekä oikeudettomasta tunkeutumisesta tietojärjestelmään että pelkästään sellaiseen tekoon käytettävän välineen hallussapidosta, kun hallussapidon tarkoituksena on käyttää välinettä direktiivissä tarkoitettuihin rikoksiin.

Teon rangaistusarvon ja rangaistusasteikkojen olisi oltava suhteellisuuseriaatteen mukaisesti oikeassa suhteessa tavoitteeseen ja rikoksen vakavuuteen. Kiinnijäämisriskin lisääminen, esimerkiksi kansainvälistä viranomaisyhteistyötä tehostamalla, toimii rikosten ennaltaehkäisyssä paremmin kuin rangaistusasteikkojen koventaminen. On tärkeää, että EU:n rikosoikeudessa otetaan riittävästi huomioon yksittäisen jäsenvaltion rangaistusasteikkokäytäntö eikä vaaranneta jäsenvaltion rikosoikeuden johdonmukaisuutta.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Direktiiviehdotuksen tavoitteena on lähentää tietojärjestelmiin kohdistuvia hyökkäyksiä koskevia jäsenvaltioiden rikosoikeudellisia säännöksiä ja parantaa oikeus- ja muiden toimivaltaisten viranomaisten, jäsenvaltioiden poliisi- ja muut lainvalvontaviranomaiset mukaan luettuna, välistä yhteistyötä.

Ehdotuksessa on kysymys nykyisen tietojärjestelmiin kohdistuvista hyökkäyksistä tehdyn neuvoston puitepäättöksen 2005/222/YOS kumoamisesta ja uuden direktiivin säätämisestä sen tilalle. Ehdotus sisältää nykyisen puitepäättöksen vastaavat säännökset pääosin sellaise-

naan. Siihen lisättäisiin kuitenkin myös eräitä kriminalisointivelvoitteita, joita vastaavat ovat Euroopan neuvoston tietoverkkorikollisuutta koskevassa yleissopimuksessa (SopS 60/2007).

Valiokunta pitää direktiiviehdotuksen tarkoitusta tärkeänä ja kannattaa yleisellä tasolla sen toteuttamista. Sen valmistelussa on tunnistettu verkkorikollisuuden uhka entistä verkottuneeman yhteiskunnan keskeisille toiminnolle. Järjestäytyneen yhteiskunnan toiminnan voi käytännössä lamauttaa esimerkiksi pysäyttämällä maksu- ja viestiliikenteen. Huomattavaa rikoshyötyä voi hankkia myös vaikkapa kaappaamalla ja käyttämällä väärin tietojärjestelmissä käsiteltävää henkilö- ja maksuvälinetietoa.

Ehdotuksessa rikostorjunnan tehostamisen keinoksi esitetään kuitenkin rangaistusmaksimien kasvattamista, vaikka varsinainen ongelma ei ole seuraamusten ennaltaehkäisevän vaikutuksen puute vaan kiinnijäännin riskin pienuus. Valiokunta yhtyy valtioneuvoston kantaan, jonka mukaan EU:n rikosoikeudessa tulee ottaa riittävästi huomioon yksittäisen jäsenval-

tion rangaistusasteikkokäytäntö eikä vaarantaa jäsenvaltion rikosoikeuden johdonmukaisuutta.

Lausunto

Lausuntonaan hallintovaliokunta ilmoittaa,

että se yhtyy asiassa valtioneuvoston kantaan.

Helsingissä 13 päivänä tammikuuta 2011

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Antti Rantakangas /kesk
jäs. Marko Asell /sd
Thomas Blomqvist /r
Maarit Feldt-Ranta /sd
Juha Hakola /kok
Rakel Hiltunen /sd
Heli Järvinen /vihr
Pietari Jääskeläinen /ps

Oiva Kaltiokumpu /kesk
Outi Mäkelä /kok
Petri Pihlajaniemi /kok
Raimo Piirainen /sd
Lenita Toivakka /kok
Unto Valpas /vas
vjäs. Lasse Hautala /kesk
Veijo Puhjo /vas.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Tuula Sivonen.